

İRAM
YAYINLARI

BESİC: İRAN'DA İSTİSNAİ BİR GÜVENLİK BİRİMİ

Çağatay Balcı

Eylül 2021 © İnan Araştırmaları Merkezi (İRAM). Bu eserin bütün hakları saklıdır. Bu eser İRAM'dan yazılı izin alınmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz. Metnin dijital versiyonu için www.iramcenter.org adresini ziyaret ediniz. Dijital kopya bu siteye aktif link verilerek kısmi olarak paylaşılabilir. Burada ortaya konulan görüşler öncelikli olarak yazara aittir ve İRAM'ın kurumsal görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İRAM Güvenlik Çalışmaları Dizisi : 5

Genel Yayın Yönetmeni : Dr. Turgay Şafak
Yayın Koordinatörü : Alper Tok
Editör : Hasret Karali Yurduseven
Mizanpaj : Hüseyin Kurt
ISBN : 978-605-7559-83-8

İnan Araştırmaları Merkezi

Ankara

Oğuzlar Mah. 1397. Sok. No.: 14 Çankaya/Ankara/Türkiye
Tel: +90 (312) 284 55 02-03 | Faks: +90 (312) 284 55 04
e-posta: info@iramcenter.org | www.iramcenter.org

İstanbul

Üst Zeren Sokak No: 40 Levent/Beşiktaş/İstanbul/Türkiye
Tel: +90 212 264 35 81 | +90 212 268 33 00 Faks: +90 212 264 35 18
e-mail: iramistanbul@iramcenter.org | www.iramcenter.org

İRAM

İran Araştırmaları Merkezi

Besic: İnan'da İstisnai Bir Güvenlik Birimi

The Basij Organization: An Exceptional Security Unit of Iran

بسید: نهاد امنیتی استثنایی در ایران

Çağatay Balcı

2015 yılında Selçuk Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun oldu. 2018 yılında Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü İstihbarat Araştırmaları programında "İnan İslam Cumhuriyeti'nde İstihbarat Yapılanması" başlıklı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Hâlihazırda Milli Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm programında doktora eğitimine devam etmektedir.

İRAM
YAYINLARI

Rapor

İÇİNDEKİLER

Giriş	5
1. Paramiliter Yapılar ve İşlevleri	5
2. Tarihsel Boyutlarıyla Besic	9
3. Kurumsal Yapı	11
4. Motivasyonel Boyut	18
5. Ülke Dışı Etkiler	20
Sonuç ve Değerlendirme	22
Kaynaklar	24

Şekiller

Şekil 1: Paramiliter Yapıların Siyasal Rejimler Açısından İşlevleri	8
Şekil 2: Besic Teşkilatı Genel Hiyerarşik Şeması	12
Şekil 3: Besic Teşkilatının İran Devlet Yapısı Açısından İşlevleri	17
Şekil 4: Üç Farklı Jenerasyonda Besic'e Genel Katılım Motivasyonları	19

Görseller

Görsel 1: Besic Günü Törenlerinde Besic Üyeleri	11
Görsel 2: Motorlu Besic Birlikleri	13
Görsel 3: Kadın Besic Üyeleri	14
Görsel 4: Kasım Süleymani'yi Anma Töreninde Besic Üyeleri	15

Tablolar

Tablo 1: Besic Teşkilatının Genel Özellikleri	16
---	----

ÖZET

- Besic-i Mustazafin (Ezilenlerin Savunma/Direnış Gücü) yapılanması, 1979 İran İslam Devrimi sürecinde kurumsal ve motivasyonel kökleri oluşmuş olan bir yapılanmadır.
- Devrim'in hemen ardından başlayan İran-İrak Savaşı sürecinde çok sayıda gencin İran ordusu saflarında cephelere sevk edilmesinde önemli rol oynayan Besic yapılanması, bu dönemde sembolleşmiş ve aynı zamanda kurumsallaşma sürecini tamamlamıştır.
- Besic'in yapısal kodları incelendiğinde; İslam Devrimi ideolojisi, Humeyni kültü ve Devrim Rehberliği makamına bağlılık ile son olarak İslam Devrimi ideolojisini benimsemiş olan ve bu ideolojiyi her türlü tehdide karşı korumayı amaç edinen kitlelerin bir bütün oluşturdukları görülebilmektedir.
- Besic, kuruluşunun ilk yıllarında yeni siyasal sisteme yönelik olası karşı devrim girişimlerini önleme görevini kurumsal bir vazife olarak benimsemiş fakat ilerleyen yıllarda Besic'in sorumluluk alanları ve görev tanımları genişlemiştir.
- Besic, temsil ettiği değerler ve dayandığı ideolojik temel doğrultusunda "sistem koruyucusu paramiliter güç" niteliğinin ötesine geçmiş, İslam Devrimi ve Ayetullah Humeyni'nin ideolojik vizyonu çerçevesinde, Devrim'in alternatif bir dünya tasavvurunu ülke dışına da taşımıştır.

Anahtar Kelimeler: Paramiliter, Devrim, Besic, Yapı

SUMMARY

- The Basij-e Mostazafin (Resistance Force of the Oppressed) is a structure whose institutional and motivational roots were formed during the 1979 Iranian Islamic Revolution.
- The Basij organization, which had played an important role in sending many Iranian youths to the fronts in the Iranian army during the Iran-Iraq War, became a symbol in this period and completed its institutionalization process at the same time.
- When the structural codes of Basij are examined, it can be seen that the ideology of the Islamic Revolution, the cult of Khomeini and loyalty to the Leader of the Revolution, and finally, the masses who adopted the ideology of the Islamic Revolution and aim to protect this ideology against all kinds of threats, creates a whole formation.
- In the first years of its establishment, Basij adopted the mission of preventing possible counter-revolution attempts towards the new political system as an institutional duty, but in the following year, Basij's areas of responsibility descriptions expanded.
- In line with the values it represents and the ideological basis on which it is based, Basij has gone beyond being a "system-protecting paramilitary force" and has carried the Revolution's vision of an "alternative World" abroad within the framework of the Islamic Revolution and Ayatollah Khomeini's ideological vision.

Keywords: Paramilitary, Revolution, Basij, Formation

چکیده

- نیروی بسیج (نیروی مقاومت بسیج/ سازمان بسیج مستضعفین)، نهادی است که ریشه های انگیزشی و ساختاری آن به اوایل انقلاب اسلامی برمی گردد.
- با شروع جنگ ایران و عراق پس از انقلاب، این نیرو نقش مهمی در سازماندهی و اعزام جوانان برای حضور در جبهه های جنگ ایفا نمود. در طی این دوران، نیروی بسیج به يك نماد تبدیل شد و روند نهادینه شدن خود را طی کرد.
- اصول کلیدی که بر اساس آن نیروی بسیج تأسیس شده است، عبارتند: ایدئولوژی انقلاب اسلامی، پیروی از آرمانهای آیت الله خمینی و اطاعت از مقام رهبری و وفاداری به توده هایی که به هر نحو ممکن، حفاظت از ایدئولوژی انقلاب اسلامی در برابر تهدیدها را سرلوحه خود قرار می دهند.
- در سالهای اولیه تأسیس، نیروی بسیج وظیفه مقابله با اقدامات احتمالی ضد انقلاب را به عنوان مأموریتی سازمانی پذیرفته بود. با این وجود، حوزه های مسئولیت و شرح وظایف این نیرو در سالهای بعد گسترش یافته است.
- نیروی بسیج که بر اساس بنیانهای ارزشی و ایدئولوژیک خود، «نیروی شبه نظامی محافظ نظام» بوده است، فراتر از این ویژگی خود و در راستای ارزشهای انقلاب اسلامی و آرمانهای آیت الله خمینی، در مسیر صدور تفکر انقلاب به عنوان يك گفتمان و بینش جایگزین به خارج از مرزهای کشور نیز گام برداشته است.

کلیدواژه ها: نیروی شبه نظامی، انقلاب، بسیج، ساختار

Giriş

Farklı siyasal rejimler ve bunların güvenlik algıları, birbirleri ile ilişkili ve aynı zamanda birbirleri ile etkileşen olgulardır. Her siyasal rejim tipi, iktidarın felsefi ve hukuki olarak dayandığı temeller, iktidarın değişim biçimi ve yolu gibi başat kriterler düzleminde şekillenmekte ve nitel bir farklılığa kavuşmaktadır. Siyasal rejimlerin sahip oldukları bu ayırt edici nitelikler, doğal olarak söz konusu rejimin geçerli olduğu ülkenin güvenlik algısı, anlayışı ve modeline de yansımaktadır. Buna göre siyasal rejim tipinin ulus/halk, lider veya ideoloji merkezli temellerden hangisine sahip olduğunun tespit edilmesi, söz konusu ülkenin güvenlik algısı ve yapılanmasının da ana kodlarını ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda demokratik siyasal rejimlerde iktidar kaynağının ve rejimin felsefi öznesinin halk iradesi olması, "Kimin güvenliği? Kim için güvenlik?" sorularının da "halk/toplum" olarak yanıtlanmasını mümkün kılmaktadır. Benzer biçimde, otoriter rejimlerde lider merkezli iktidar kaynağı "lider ve rejim güvenliği"; totaliter rejimlerde ise ideoloji merkezli iktidar kaynağı "ideoloji ve rejim güvenliği" modellerini ortaya çıkarmaktadır. Fakat otoriter ve totaliter rejimlerde, demokratik rejimlerden farklı olarak güvenliğin sağlanması adına devlet organı ve güvenlik güçleri ile özerk bir ilişkiye sahip olan yapılar sıkça kendisini göstermektedir. Demokratik rejimlerde güvenlik nesnesinin halk/toplum olması, kamu güvenliğini korumak amacıyla örgütlenmiş olan güvenlik kuvvetlerinin yeterli ve uygun unsurlar oldukları bir idari yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Buna karşın otoriter ve totaliter rejimlerde ise güvenlik nesnesinin lider, ideoloji ve rejim olarak belirlenmesi, kamu güvenliği yanında bu nesnelere korunması amacıyla özel yapıların oluşturulmasını beraberinde getirmektedir. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan paramiliter yapılar, önemli roller

ve işlevler üstlenmekte; lider, ideoloji ve rejim muhafazası adına oynadıkları roller ülke sınırlarını da aşabilmektedir.

Bu çalışma kapsamında öncelikle iç güvenlik açısından paramiliter yapılara ilişkin olarak siyaset bilimi, güvenlik çalışmaları ve tarihsel örneklerin ortaya koyduğu veriler doğrultusunda bir kuramsal çerçeve oluşturulacaktır. Ardından bu çerçevede, İran İslam Devrimi sürecinde ilk örnekleri gözlemlenmeye başlanan ve ardından Velayeti Fakih teorisine dayalı yeni siyasal sistemin en önemli parçalarından bir tanesi hâline gelen Besic yapılanması incelenecektir. Bu doğrultuda Besic'in tarihsel süreci, yapısal ve örgütsel nitelikleri, ideolojisi ve motivasyon kaynakları ile birlikte ülke dışı etkileri değerlendirilecektir.

1. Paramiliter Yapılar ve İşlevleri

Siyasal şiddet tipleri, tarih boyunca ortaya çıkan farklı siyasi pratiklerin birer örneği olarak gelişim göstermiştir. Bir devletin, ülkesindeki kamu otoritesini ve güvenliğini koruma misyonuna dayalı meşru şiddetten; terörizm ve devlet terörünün temsil ettiği gayrimeşru şiddet tiplerine kadar geniş bir yelpazede siyasal şiddet tiplerinin örneklerini gözlemlemek mümkündür. Bu bağlamda "yarı askerî oluşum/sivil-askerî muğlaklığı" ifade eden paramilitarizm olgusu, siyasal şiddet tipleri özelinde istisnai bir niteliği ifade etmektedir. Bu istisnai nitelik, en net biçimiyle Max Weber'in devlet tanımında karşılık bulmaktadır. Weber'e göre bir devlet yapısının varoluşsal ve ayırt edici özelliklerinin başında "meşru şiddet tekeline sahip olma gerekliliği" gelmektedir. Bu yaklaşım, belirli bir coğrafi sınırdaki tüm bireylerin tabi olduğu ve bu bireyler üzerinde hukuku uygulama, cezalandırma ve kamu düzenini korumaya yetkili bir üst otoritenin varlığını ön kabul ve gereklilik olarak değerlendirmektedir. Aynı zamanda

söz konusu üst otorite, bu yetkilerini (hukuku uygulama, cezalandırma ve kamu düzenini koruma) pratikte kullanabilmek amacıyla şiddete başvurabilecek olan tek meşru güç yeteneğine ve konumuna sahip olmalıdır. Devletin tanımına ve niteliklerine ilişkin bu Weberyen yaklaşım, şiddet yetkisinin ve gücünün tek bir otorite tarafından elde bulundurulmasını bir ön şart ve temel olarak algılamaktadır (Weber, 2013).

Bu çerçevede değerlendirildiğinde paramiliter yapıların, devletin bu karakterini aşındıran ve bu karaktere meydan okuyan bir nitelik arz ettikleri görülebilmektedir. Fakat ilk bakışta devletin meşru şiddet tekeline bir meydan okuma veya alternatif bir şiddet odağı olarak yorumlanabilecek olan paramiliter yapılar, devlet organıyla ilişki düzeyleri, işlevleri ve rolleri dolayısıyla bu noktada bir istisnailik oluşturmaktadır.

Paramiliter yapıların Weberyen devlet tanımı doğrultusunda taşıdıkları çelişkili nitelik, bu yapıların devlet organları ile ilişkileri ve işlevleri incelendiğinde daha somut ve tutarlı bir zemine kavuşmaktadır. Bu noktada, paramiliter yapıların devlet ilişkilerini referans almak suretiyle formel bir tasniflemenin yapılabileceği kabul edilmektedir (Carey, Mitchell, Neil ve Lowe, 2013). Carey, Mitchell ve Neil'a (2016) göre paramiliter yapılar, devletle ilişki düzeylerine göre resmî, yarı resmî ve gayriresmî olarak adlandırılacak olan üç farklı şekilde kategorize edilebilmektedir. Carey, Mitchell ve Neil (2016, s. 5); ortaya koyduğu bu kategorizasyon kapsamında resmî paramiliter yapıların, devlet organının ve güvenlik kurumlarının hukuki bir parçası olarak konumlandığını; yarı resmî yapıların, devletin resmî güvenlik güçleri ile ortak hareket eden fakat net bir hukuki çerçeveden yoksun grupları temsil ettiğini; gayriresmî

paramiliter yapıların ise devlet organları ile hukuki bir bağı bulunmayan fakat fiilî olarak devlet ile temas içerisinde olan oluşumlar olduğunu ifade etmektedir. Staniland ise devletler ve paramiliter yapılar arasındaki ilişkiyi işlevsel bir çerçevede ele almaktadır. Staniland'a (2015, s. 772) göre devletler, çoğunlukla ülke içinde gerçekleşen ayaklanma ve halk hareketlerini bastırma, terör örgütleri ile mücadele ve devlet yapısı ile rejimin korunması motivasyonları doğrultusunda paramiliter yapılar ile temasa geçmektedir. Bu motivasyonlar sonucunda devletler, kendisinden bağımsız bir biçimde teşkil edilmiş veya bizzat kendisi tarafından oluşturulmuş olan paramiliter yapılarla bir iş birliği sergileyebilmektedir. Bu bağlamda devletler, sıklıkla devlet yapısı ve siyasal rejimin korunmasını önceleyerek paramiliter yapılarla ilişki kurmaktadır. Bu açıdan paramiliter yapılar, demokratik rejimler ve güçlü devlet yapılarından çok otoriter-totaliter siyasal rejimlerde ve kırılğan ya da başarısız devlet yapılarında gözlemlenmektedir (Clayton ve Thomson, 2016, s. 5). Paramiliter yapılar otoriter-totaliter rejimler açısından, halkla iç içe geçmiş olan ve devletin, toplumun her kesimine ve noktasına dek ulaşabilmesine imkân veren organ niteliğine sahiptir. Bu özellikleri ile paramiliter yapılar, siyasal rejime veya devlet güvenliğine yönelik her türlü istihbaratın elde edilmesi, bu tehditlere yerel ve kırsal düzeyden şehir düzeyine kadar anında müdahale edilebilmesi ve toplum üzerinde bir kontrol oluşturulması adına işlevsel yapılar olarak kendilerini göstermektedir. Kırılğan ve başarısız devletlerde ise devlet yapılarının temel gerekliliklerini yerine getirememesi dolayısıyla paramiliter gruplar, güvenlik başta olmak üzere pek çok kamu yönetimi fonksiyonunu üstlenmektedir (Böhmelt ve Clayton, 2018, s. 202).

Paramiliter yapıların demokratik rejimlerden farklı olarak otoriter ve totaliter rejimlerde daha fazla gözlemlenmeleri, temel olarak bu rejimlerin güvenlik kavramına yükledikleri anlam ile paralellik göstermektedir. Arnold Wolfers, güvenliğe yönelik olarak gerçekleştirilen anlam atıflarını “objektif güvenlik” ve “subjektif güvenlik” şeklinde bir ayrımla ortaya koymaktadır. Wolfers’a (1952, s. 485) göre objektif güvenlik, herhangi bir fiziki-somut tehdit veya tehlike durumundan bağımsız olmayı ifade ederken subjektif güvenlik ise algısal bir zeminde, bireyin ya da toplumun kimliği, değerleri ve inançlarına yönelik tehdidin mevcut olmaması durumunu açıklamaktadır. Otoriter ve totaliter rejimlerde, objektif ve subjektif güvenlik algıları bir iç içe geçişlik yaratmaktadır. Buna göre otoriter ve totaliter rejimlerde lider, ideoloji, devlet ve toplum güvenliği bir sentez biçimini almaktadır. Öyle ki bu olgulardan her biri, birbiriyle etkileşim hâlinde konumlanmaktadır. Dolayısıyla lidere, ideolojiye, devlete ve topluma yönelebilecek her bir objektif tehdit, aynı zamanda bir subjektif tehdit; her subjektif tehdit ise aynı zamanda bir objektif tehdit olarak değerlendirilmektedir.

Diğer yandan Ole Weaver’in güvenikleştirme yaklaşımında ortaya koyduğu bileşenlerden bir tanesi olan ve “tehdit altında olduğuna inanılan unsur”u ifade eden referans objesi de benzer bir bağlamı ortaya koymaktadır. Referans objeleri, hangi olguların tehdit altında olduğuna yönelik kanaati açıklamakta ve güvenikleştirme süreci, bu olguların muhafazası için her türlü tedbirin alınabildiği bir sosyopolitik iklimi ifade etmektedir (Buzan, Weaver ve De Wilde, 1998, s. 23, 25). Otoriter ve totaliter rejimlerde referans objeleri; lider, ideoloji, devlet ve toplum güvenliği şeklinde sentez bir forma sahip olmaktadır. Bunun sonucunda söz konusu

bu olgular, mutlak anlamda muhafaza edilmesi gereken olgular olarak konumlandırılmaktadır.

Otoriter ve totaliter rejimlerde güvenliğin lider, ideoloji ve devlet açısından öncelendiği anlayışın hâkim olması, paramiliter yapıların da bu anlayış doğrultusunda araçsallaştırılmasına yansımaktadır (Linz, 2008, s. 30). Paramiliter yapılar bu rejimlerde, söz konusu üç güvenlik nesnesinin korunması adına fiziki ve ideolojik bir mekanizma niteliğindedir. Bu durumun temelinde, Weber’in otorite tipleri arasında yer alan karizmatik otorite biçimi yer almaktadır. İnsanüstü yeteneklere ve yaradılışa sahip olduğuna inanılan bir lider ve onun şahsında temsil edilen ideoloji ya da felsefe, karizmatik otorite tipini ifade etmekte; bu otorite tipi, otoriter ve totaliter rejimlerin özünü oluşturmaktadır (Vergin, 2012, s. 64, 65). Weber’e (2013, s. 90) göre karizmatik otorite daha çok toplumsal bunalım ve devrim dönemlerinde karşılaşılan bir olgudur. Toplumların sosyal, ekonomik ve siyasal açıdan yaşadıkları sorunlar ve çözümsüzlük algısı, bir radikal değişim ihtiyacı yaratmakta; bu ihtiyaç ise karizmatik yönleri ile ön plana çıkan liderlere yönelime neden olmaktadır (Weber, 2013, s. 92, 93). Bu durum, paramiliter yapıların oluşum süreçlerine ilişkin altyapı hakkında da önemli bir görünüm sunmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde paramiliter yapıların ilk nüveleri, toplumsal bunalım ve devrim dönemlerinde kendisini göstermektedir. Bu süreçlerde müesses nizama meydan okuyan ve radikal bir duruşa sahip olan lider ve liderin temsil ettiği ideoloji etrafında örgütlenen silahlı gruplar, bu anlamda paramilitarizmin ilk örnekleri olmaktadır (Linz, 2008, s. 40). Bunun ardından radikal-karizmatik liderin önderlik ettiği siyasi hareketin başarıya ulaşması sonucunda bu silahlı gruplar bir amaç ve nitelik değişimine uğramaktadır. Devrim

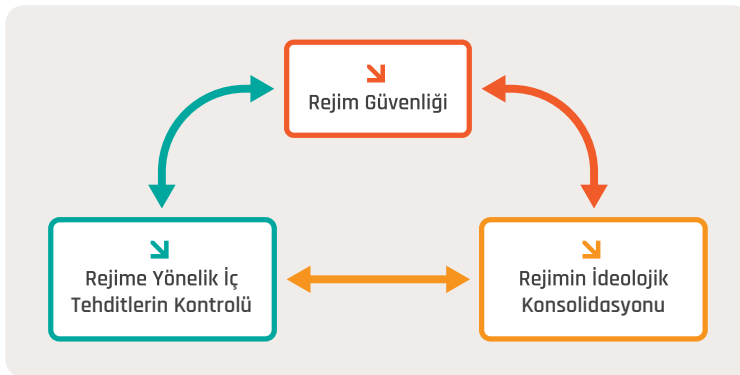
süreçlerinin başarıya ulaşması ile karizmatik liderin ve ideolojinin savunucusu olarak örgütlenen gruplar, kendilerini yeni sisteme, karşı devrim girişimleri dâhil her türlü fiziki ve ideolojik tehdide karşı koruyucu olarak konumlandırmaktadır. Bu konumlandırma sürecinde karizmatik liderin “devrimin her türlü tehlikeye karşı korunması” yönündeki söylemleri ve bizzat yönlendiriciliği, bu grupların meşruiyet altyapısını tamamlamaktadır.

Devrimler sonrasında yeni siyasal sistemlerin özlerini oluşturan karizmatik otorite ve karizmatik meşruiyet, Weber'e (2013) göre bir süre sonra bir dönüşüm gerekliliği ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu dönüşüm; karizmatik otoritenin, toplumsal ihtiyaçların ve günlük yaşam gerekliliklerinin karşılanması amacıyla hukuki/yasal otoriteye evrilmesini ifade etmektedir (Ekşi, 2010, s. 192). “Karizmanın rutinleşmesi” olarak anılan bu süreçte, karizma unsuru sabit kalmakla birlikte yeni sistemin kurumsallaşması adına idari yapıda hukuki/yasal otorite yapılanması gözlemlenmektedir. Siyasal sistemin otorite tipinde yaşanan bu dönüşüm, doğal biçimde sistemi korumayı misyon edinmiş olan grupların da statü dönüşümü yaşamalarına yol açmaktadır. Bu bağlamda devrim sonrası yeni siyasal sistemlerde, devrim öncesi karizmatik lider destekçisi olan gruplar ve gönüllüler devlet yapısının resmi bir organı hâline gelmek-

tedir. Bununla birlikte bu gruplar, yapısal olarak bir hiyerarşiye ve hukuki altyapıya kavuşmakta, “sistemi koruma” misyonları ise yasal bir vazifeye dönüşmektedir.

Bu dönüşüm ile birlikte paramiliter yapılar, Althusser'in öngördüğü çerçevede bir işlev üstlenmeye başlamaktadır. Althusser'e göre (2014, s. 16) bir toplumsal ve siyasal düzende, devlet mekanizmasının sürekliliğini ve muhafazasını sağlayan iki önemli aygıt kompleksi bulunmaktadır. Bunlardan ilki devletin hukuku uygulama gücünü, güvenlik kurumlarını ve fiziki baskı unsurlarını ifade eden “devletin baskı aygıtları”dır. Bu güçler, devlet mekanizmasının herhangi bir iç tehdide veya meydan okumaya karşı fiziki olarak korunması görevini üstlenmektedir. İkinci olarak devlet mekanizmasına özünü veren ideolojiyi, felsefeyi veya siyasal yaklaşımı toplumun içselleştirmesini sağlayan, bu şekilde sistemin yeniden üretimini ve sürekliliğini sağlayacak olan “devletin ideolojik aygıtları” kendisini göstermektedir (Althusser, 2014, s. 50, 51). Devletin ideolojik aygıtları; eğitim kurumları, dini kurumlar ile kültürel kurum ve yapılar gibi yerleşik sosyopolitik algıyı ve düzeni koruma işlevine sahip olan yapılardır.

İç güvenlik bağlamında ele alındığında otoriter ve totaliter sistemlerde, paramiliter yapılanmaların çoğunlukla devletin baskı ve ideolojik aygıtları işle-

Şekil 1:

Paramiliter Yapıların Siyasal Rejimler Açısından İşlevleri

Kaynak: İRAM uzmanlarınca hazırlanmıştır.

vine sahip oldukları tespit edilebilmektedir (Linz, 2008, s. 44). Bu çerçevede söz konusu yapılar, devlet mekanizmasına bağlı birer silahlı güç olarak mevcut hukukun uygulanması ve iç tehditlerin fiziken ortadan kaldırılması konularında önemli bir baskı rolü üstlenmektedir. Diğer yandan siyasal sistemlerin düşünsel olarak toplum tarafından kabul edilmesi gerekliliği bağlamında paramiliter gruplar, sivil kanat işlevleri ile faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetler, bizzat paramiliter yapılara ait kurumlarda gerçekleştirilebildiği gibi eğitim kurumları, dinî kurumlar veya kültürel kurumlar/sivil toplum kurumları bünyesinde de gerçekleştirilebilmektedir. Bu noktada paramiliter yapılara yönelik katılım motivasyonlarının açıklanması önem taşımaktadır.

Paramiliter yapılara katılım, genel olarak karizmatik otorite, ideoloji, sosyopsikolojik motivasyonlar ve pragmatizm çerçevesinde gerçekleşmektedir. Her şeyden önce toplumsal bunalım ve devrim süreçlerinde ortaya çıkan karizmatik liderlikler ve ideoloji, bireyleri kolayca etkileyebilmekte ve bireyler bir "koruma misyonu" doğrultusunda örgütlenebilmektedir. Bu noktadaki temel motivasyon, bireylerin kendilerini ait hissettikleri ve içselleştirdikleri lideri ve liderin anlatısını sahiplenmektir. Bu durum, devrimlerin başarıya ulaşmasının ardından yeni kurulan sistemin koruyuculuğu motivasyonuna dönüşmektedir. Bu dönemlerde paramiliter yapılara katılımların çok büyük bir bölümü ideolojik saiklerle gerçekleşmektedir.

Paramiliter yapılara yönelimde etkili olan diğer faktörler ise sosyopsikolojik ve pragmatik faktörlerdir. Devrimlerin, toplumlarda sınıfsal yapıları sarsan ve değişime uğratan karakterleri nedeniyle yeni sosyopolitik ortam bu değişimin izlerini sıkça yansıtmaktadır. Bu değişim elbette paramiliter yapılar bağlamında da göze çarpmaktadır. Toplumda

alt sınıflara ait olan ve üst toplumsal tabakalara geçiş açısından son derece dezavantajlı olan bireyler açısından paramiliter yapılar, önemli bir fırsat alanı yaratmaktadır. Dezavantajlı toplumsal sınıflara ait bireyler, paramiliter yapılara katılımla; (1) memuriyet statüsü, (2) öz saygı, (3) toplumsal itibar ve önem elde etmektedir. Devlet mekanizmasının şiddet yetkisini bölüştüğü paramiliter yapılara üyelik, kamu gücüne sahip olma duygusunu ve buna bağlı olarak otorite ve baskınlık hissiyatını beraberinde getirmektedir. Bu açıdan paramiliter yapılar cezbedici özelliklere sahiptir. Bu cazibe, pragmatik motivasyon faktöründe de kendisini göstermektedir. Paramiliter yapılara üye olmanın bu kişilere sağladığı ayrıcalıklar ve bağımsızlıklar, birçok bireyin ideolojik saikler veya sınıfsal gerekçelerden farklı olarak fayda elde etme motivasyonu ile bu yapılara yönelmesini sağlayabilmektedir. Bu faktörler ve motivasyonlar, geçişkenlik gösterebilmekte veya kombine bir biçimde etkili olabilmektedir.

2. Tarihsel Boyutlarıyla Besic

Besic-i Mustazafin (Ezilenlerin Savunma/Direnış Gücü) yapılanması, 1979 İnan İslam Devrimi sürecinde kurumsal ve motivasyonel kökleri oluşmuş olan bir yapılanmadır. 1979 öncesinde İnan'daki otokratik Şah rejimi; ekonomik sorunlar, toplumsal özgürlüklerin sınırlılığı ve baskı faktörleri ile bir devrim sürecinin başlamasına neden olmuştur. Bu süreçte, din adamları ve siyasal-dinî hareketlerin kitleler üzerindeki etkisi özellikle Şah rejimine muhalefetin odağı olarak din adamlarının simgeleşmeye başlamaları ile bir yükseliş göstermiştir. Devrim sürecinde, karizmatik lider olarak ön plana çıkan ve sürecin liderliğine yükselen Ayetullah Humeyni, 1970 yılında teorileştirdiği Velayeti Fakih anlayışını yeni siyasal sistemin felsefi temeli olarak öngörmüş ve bu

teoriyi, bir doktrin ve ideoloji hâline getirmiştir (Çağlayan, 2012, s. 200). Velayeti Fakih (fakihlerin/din adamlarının toplum ve siyaset üzerinde velayet sahibi olması) teorisi; 12 İmam Şiası olarak adlandırılan, Şia mezhebinin İmamiye kolunu ifade eden inançta yer alan, kayıp 12. İmam'ın mehdi olarak geri döneceği yönündeki anlayışa dayalı bir biçimde, 12. İmam'ın dönüşüne ve zuhuruna kadar siyasal ve toplumsal otoritenin din sınıfına ait olması gerektiğini savunan bir temele sahiptir (Çağlayan, 2012, s. 201).

Devrim sürecinin başarıya ulaşması ile birlikte oluşan otorite boşluğu ve kaos, Besic'in ilk nüvelerinin kendisini göstermesini sağlamıştır. Shojaei, Gahffari ve Shakeri'ye (2019) göre Besic, İslam Devrimi sonrasında Sistan ve Beluçistan, Kürdistan ve Huzistan illerinde baş gösteren ayrılıkçı hareketler ile Irak'ın İran'a savaş ilanının yarattığı iç ve dış tehdit ortamı ve algısı üzerine inşa edilmiştir. Bu dönemde, güvenlik güçleri ve Şah yanlısı gruplara karşı oluşturdukları kurtarılmış alanlarda otorite kurmaya başlayan Ayetullah Humeyni kültüne bağlı gençler, kendilerini "hizbullahi" olarak tanımlamaya başlamışlardır. Mevcut otorite boşluğu ortamında hizbullahi gruplar, "komiteler" adı verilen yapılar aracılığıyla defakto biçimde doldurulmaya çalışılmıştır (Ostovar, 2016, s. 43). Eylül 1979'da, Devrim'in ve yeni siyasal sistemin lideri olarak görülen Ayetullah Humeyni'nin "20 milyonluk halk ordusu" hedefi, Besic yapılanmasının defakto gücünü artırmış; 1980 yılında İslam Cumhuriyeti adıyla ilan edilen yeni siyasal sistemin askeri yapılanmasını ifade eden Devrim Muhafızları Ordusunun (DMO) bir parçası hâline gelmiş ve kurumsallaşmaya başlamıştır (Schgaldian, 1987, s. 87). Böylelikle Besic, yasal bir zemine ve mevzuat

yapısına sahip olmuştur. Humeyni, Besic'in kuruluşuna yönelik emrinde şu ifadeleri kullanmıştır: *Sizler şu anda dünyadaki en güçlü düşman ile karşı karşıya bulunuyorsunuz. Bu düşmana karşı koyabilmek için herkes askeri eğitim almalı, silah kullanmayı öğrenmeli ve öğretmelidir. Özellikle gençlerin alacağı askeri eğitimler ile Allah'ın izniyle 20 milyonluk bir ordu oluşacaktır* (Basij, 2021a).

Devrim'in hemen ardından başlayan İran-İrak Savaşı sürecinde çok sayıda gencin İran ordusu saflarında cephelere sevk edilmesinde önemli rol oynayan Besic yapılanması, bu dönemde sembolleşmiş ve aynı zamanda kurumsallaşma sürecini tamamlamıştır (Schgaldian, 1987, s. 87). Bu süreç sonunda Besic, İran'ın toplumsal savunma gücü olarak simgeleşmiş ve İran-İrak Savaşı'nın son bulmasıyla birlikte odağını ülke içine yönlendirmeye başlamıştır (Ostovar, 2016, s. 125). Bu dönemden itibaren Besic; yeni siyasal sistemin geliştirilmesi, konsolide edilmesi ve korunması adına başat bir unsur hâline gelmiştir (Golkar, 2015, s. 17, 19). 1993 yılında Besic'e bağlı olarak yapılandırılan Aşura Taburları doğrudan bu amaca yönelik olarak oluşturulmuş; İslam Cumhuriyeti'ne yönelebilecek her türlü toplumsal harekete karşı sistemi korumakla görevlendirilmiştir (Cordesman, 2007, s. 14). Yine bu dönemde, kadın birlikleri olan Zehra Taburları da ciddi bir genişleme yaşamıştır (Ostovar, 2016, s. 151).

Bu niteliğini 1990'lı yılların başından itibaren sergileyen Besic özellikle 1999 yılında yaşanan öğrenci olayları sırasında sistem muhalifi grupların bastırılmasında etkili olmuştur. Besic'in toplumsal hareketlere müdahale gücü niteliği, 2009 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri döneminde en somut şekliyle kendisini göstermiştir. Bu dönemde yaşanan toplumsal hareketlerin ve ortaya çıkan

Görsel 1:

Besic Günü Törenlerinde Besic Üyeleri

Kaynak: Anadolu Ajansı, 2021a

muhafif dalganın sert biçimde karşılanması süreçlerinde sahip olduğu büyük etki sonucunda Besic, toplum üzerindeki kontrol algısını pekiştirmiştir. Son olarak Aralık 2017-Ocak 2018 sürecinde ve Kasım 2019'da yaşanan büyük toplumsal hareketlerde Besic, bir müdahale gücü olarak önemli roller üstlenmiştir. Bu iki toplumsal hareket sürecinde pek çok Besic üyesi hayatını kaybetmiştir. Bununla birlikte Besic'in bu süreçlerde üstlendiği roller, devlet yetkilileri tarafından takdir dolu söylemlerle karşılanmıştır. Bugün itibarıyla Besic yapılanması; geniş teşkilatlanma ağı, yetki ve sorumluluk kapsamı ve toplum üzerindeki kontrol algısı ile faaliyetlerini devam ettirmektedir.

3. Kurumsal Yapı

Besic yapılanması, kurumsal düzeyde ele alındığında, her şeyden önce DMO'ya bağlı bir birim olarak paramiliter bir örgüt karakterindedir. Moun al-Dini ve Nezamipour'a (2014) göre Besic, bir paramiliter yapının ana gereklilikleri olan üç temel bileşen üzerine inşa edilmiştir. Buna göre ideoloji, liderlik ve insan kaynağı bileşenleri Besic'i oluşturan ana unsurlardır. Bu bağlamda Besic'in yapısal kodları incelendiğinde, İslam Devrimi ideolojisi, Humeyni kültü ve Devrim Rehberliği makamına bağlılık ile son olarak İslam Devrimi ideolojisini benimsemiş olan ve bu ideolojiyi her türlü tehdi-

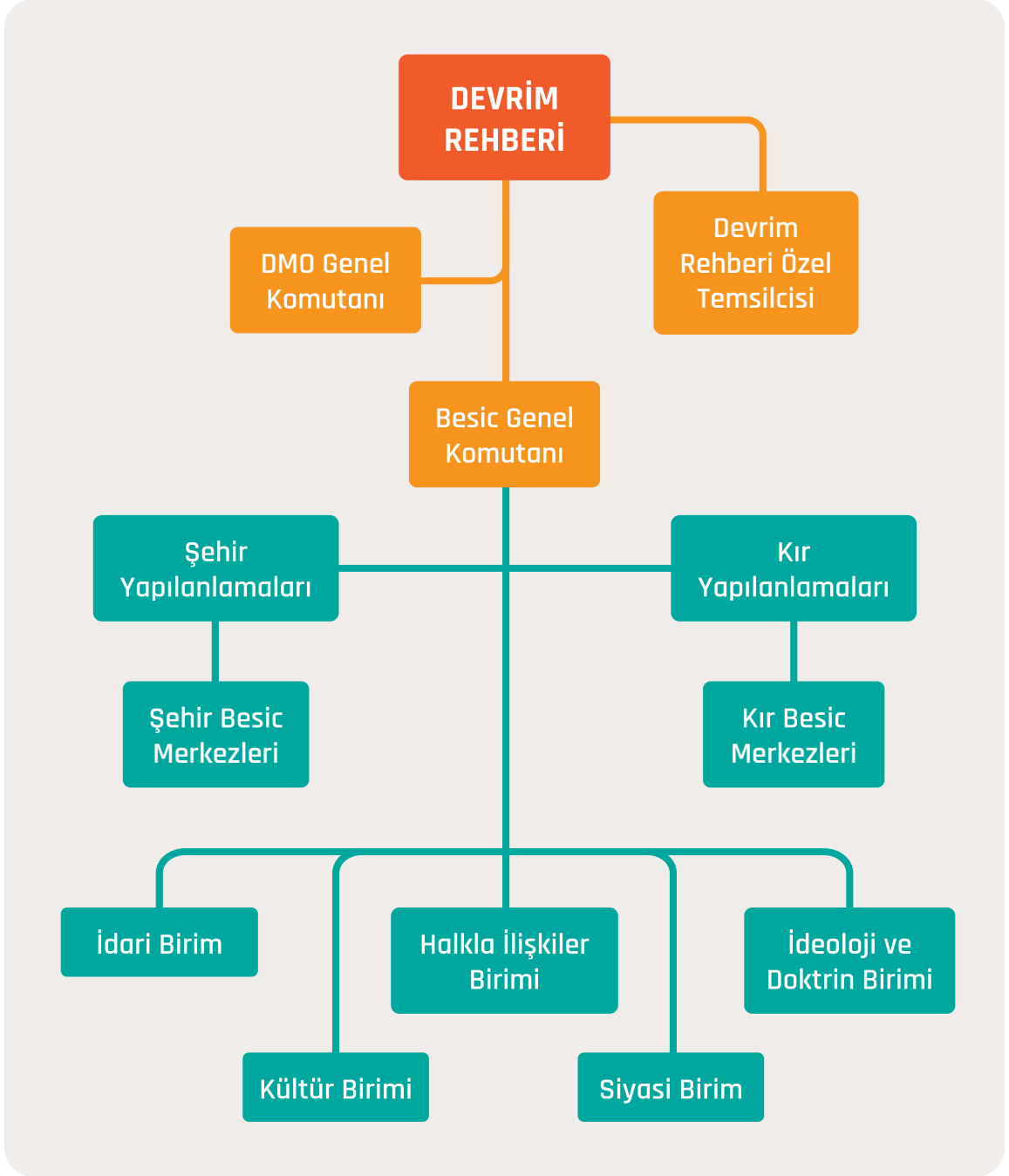
de karşı korumayı amaç edinen kitlelerin bir bütün oluşturdukları görülebilmektedir. Besic'in başlıca kuruluş amaçlarına bakıldığında bu hususların ön plana çıktığı da açıkça gözlemlenebilmektedir.

Besic, kuruluşunun ilk yıllarında yeni siyasal sisteme yönelik olası karşı devrim girişimlerini önleme görevini kurumsal bir vazife olarak benimsemiş fakat ilerleyen yıllarda Besic'in sorumluluk alanları ve görev tanımları genişlemiştir. Bu kurumsal karakter dönüşümü, Besic'in silahlı ve sivil kanatlara sahip olan bir istisnai yapı formunu almasını sağlamıştır. Besic Tüzüğü'nün 36. maddesi; bu yapının varoluşsal gayesini, ülkenin ve İslam Cumhuriyeti yönetim sisteminin korunması amacıyla askerî ve ideolojik faaliyetler yürütmek olarak öngörmektedir (Golkar, 2010, s. 2). Bu bağlamda yine Besic Tüzüğü'ne göre örgütün görev ve sorumluluk alanları şu maddelerden oluşmaktadır:

- Besic üyesi olabilecek kişileri tespit etmek ve bunları üyeliğe yönlendirmek
- Üyelerine düzenli olarak ideolojik ve askerî eğitim uygulamak
- Üyelerin düzenli aralıklarla Besic kamplarında bir araya gelmesini organize etmek
- İç ve dış tehditlere karşı teyakkuz ve direnişe hazırlık durumunu yaygınlaştırmak ve bu anlamda toplumda farkındalık oluşturmak

Şekil 2: Besic Teşkilatı Genel Hiyerarşik Şeması

- Güvenlik güçleri ile koordineli biçimde istihbarat toplama faaliyetlerinde bulunmak
- Özel günler kapsamında (İslam Devrimi'nin yıl dönümü, Kerbela matemi, Kudüs Günü vb.) kitlesel programlar düzenlemek
- İnan İslam Cumhuriyeti'nin kurucusu Humeyni'nin emri doğrultusunda 20 milyonluk ordu hedefine ulaşmak
- Köy ve kasabaların güvenliğini korumak adına toplumun her bireyinde savunma kabiliyetleri oluşturmak

- Başta kara kuvvetleri olmak üzere silahlı kuvvetlere gerekli durumlarda destek sağlamak amacıyla toplumun savaş kabiliyetlerini artırmak
- Doğal afetlerde gerekli yardımları sağlamak için potansiyel yardım gücü oluşturmak
- Askeri ve dinî eğitim sağlamak
- Kalkınma programlarında devlete yardımda bulunmak (Basij, 2021b).

Bu görev ve sorumluluk alanlarına paralel biçimde Besic, kapsamlı bir teşkilatlanma yapısına sahiptir. Bu bağlamda Besic'in; şehir ve kırsal, meslek, ibadethaneler ve üniversiteler olmak üzere farklı çevrelerde tasnif edilmiş ve öngörölmüş bir düzlemde yapılandığını söylemek mümkündür.

Bu teşkilatlanmada, İran Anayasası'na göre siyasal sistemin hiyerarşik olarak en üstünde yer alan devrim rehberinin özel temsilcisi, Besic'in tüm faaliyetlerini denetlemekten sorumludur (Golkar, 2015, s. 58). Devrim rehberi özel temsilcisi, DMO genel komutanı ve Besic genel komutanına bağlı olarak idari birim, kültür genel birimi, halkla ilişkiler genel birimi, siyasi birim, ideoloji ve doktrin genel birimi olmak üzere beş ana genel birim konumlanmaktadır (Golkar, 2015, s. 58). Buna istinaden her şehirde bulunan Besic merkezlerinde, merkez komutanına bağlı biçimde; eğitim ve doktrin, iletişim, fiziki eğitim, istihbarat, insan kaynakları, lojistik

ve planlama, kültür ve propaganda grupları, eğitim grupları, ahlak polisleri, inşaat ve tarım grupları gibi birimler yer almaktadır. Bu merkezler, 1 merkez komutanı ve 1 komutan yardımcısı ile 8 üyenin yönetiminden oluşmaktadır (Basij, 2021c). Bu yerel yönetim yapısı; ilgili Besic merkezindeki eğitim faaliyet ve programlarını düzenlemek, yeni üye kaydı oluşturmak, üyelerin mezuniyet süreçlerini düzenlemek ve yıllık faaliyet raporları oluşturmak gibi bir dizi idari göreve sahiptir (Basij, 2021c).

Besic'in kırsal alan yapılanmalarında ise aynı teşkilat yapısı kendisini göstermekle birlikte şehir yapılanmasının görev ve sorumluluklarına ek olarak birtakım farklı talimatlar mevcuttur. Bunlar, Besic'in kırsal yapılanması için öngörülen; kırsalda Devrim karşıtı unsurların tespiti ve etkisizleştirilmesi, direniş hücrelerinin oluşturulması, kırsalda feodal karakter arz eden yapı ve grupların etkisizleştirilmesi, kırsalda yaşanan doğal afetlerde sivil savunma görevinin üstlenilmesi ve imar süreçlerinde rol alınmasıdır (Schgaldian, 1987, s. 99). Söz konusu ek görevler kırsal yaşamın gereklilikleri referans alınarak Besic Tüzüğü'ne eklenmiştir. Kırsal alan yapılanması, ulus altı klan ve aşiret yapıları ile sürekli biçimde ilişki içinde olunmasını, bu yapıların yaşam şartlarındaki zorlukların giderilmesini ve özellikle sınır hatlarının güvenliğinin sağlanması adına bu yapıların desteğinin alınması işlevlerini de üstlenmektedir (Iranwire, 2019).

Görsel 2:
Motorlu Besic Birlikleri

Kaynak: Anadolu Ajansı, 2021b

Şehir ve kırsal yapılanma tasnifine ek olarak Besic'in farklı meslek grupları çerçevesinde de teşkilatlanma yöntemi geliştirilmiştir. Buna göre Besic; esnaf, işçi, hukukçu, memur, gazeteci ve sporcular gibi alt yapılanmalara ve birimlere sahiptir (Golkar, 2015, s. 40, 43). Hemen hemen her meslek kolu bağlamında yapılanmaya sahip olan Besic; üyelerine, mensup oldukları meslek alanında İslam Cumhuriyeti'ne hizmet edilmesi hedefini ön-görmektedir. Bununla birlikte kadın, ortaöğrenim ve üniversite ile mahalle yapılanmaları da Besic'in önemli alt birimleri arasındadır. Bu doğrultuda Besic'in alt birimlerini aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

- Besic Ortaöğrenim Teşkilatı (Besic-i Danişamuzi)
- Besic Üniversite Öğrenci Teşkilatı (Besic-i Danişcui)
- Besic Hekimler Teşkilatı (Besic-i Camia-yi Pezeşki)
- Besic Mühendisler Teşkilatı (Besic-i Camia-yi Mühendisin)
- Besic Akademisyenler Teşkilatı (Besic-i Esatid)
- Besic Sporcular Teşkilatı (Besic-i Verzişkaran)
- Besic Medya Teşkilatı (Besic-i Resane)
- Besic Kadınlar Teşkilatı (Besic-i Haheran)
- Besic Memurlar Teşkilatı (Besic-i İdarat/ Karmendan)
- Besic Camiler ve Mahalle Teşkilatı (Besic-i Mesacit ve Mahallat)
- Besic Talebeler ve Din Adamları Teşkilatı (Besic-i

Tullab ve Ruhaniyun)

- Besic Esnaf Teşkilatı (Besic-i Esnaf)
- Besic Siber Teşkilatı (Besic-i Saybiri)
- Besic İşçi Teşkilatı (Besic-i Karhanecat ve Şirketha/ Karger)
- Besic Yurt Dışı Özel Birimi (Besic-i Vije-i Borun Merzi)
- Besic Nur Kültürel Aktiviteler Merkezi (Sazman-i Orduyi, Rahiyan-i Nur ve Gerdeşgeri-yi Besic)

Besic Teşkilatı özellikle camiler ve üniversitelerde ideolojik eğitim ve eleman kazanma açısından son derece aktif ve etkilidir. Özellikle gençler arasında Besic mensubiyeti çoğunlukla camilerde ve üniversitelerde gerçekleşmektedir (Ghorbani, Sharifi ve Hojjat, 2019, s. 78). Bu iki alanın, ana etkinlik alanlarının başında gelmesinin temel sebebi; üniversitelerin toplumsal muhalefet dinamizminin ana alanları olması, siyasi sisteme veya devlet yetkililerine yönelik muhalefetin en önemli kaynağı olan üniversite gençliği hakkında profil bilgisine sahip olunması, bu kesime dair veriler ile bilgilerin elde edilmesi ve yeni Besic üyeleri kazanılabilmesi; camilerin ise İslam Devrimi ideolojisinin ve ideallerinin somutlaştığı alanlar olarak görülmesidir (Ghorbani, Sharifi ve Hojjat, 2019, s. 79).

Söz konusu alanlarda gerçekleştirilen yeni üyelikler ise birtakım özel şartların karşılanmasına

Görsel 3:
Kadın Besic Üyeleri

Kaynak: Anadolu Ajansı, 2021c

bağlıdır. Besic Tüzüğü'ne göre bir kişinin Besic'e üye olabilmesi için şu istisnaların dışında kalması gerekmektedir:

- İslam Cumhuriyeti'ne karşı olanlar
- Devrik Şah rejimi ile bağlantısı olanlar
- Din değiştirmiş olanlar
- Kötü ahlaka sahip olanlar
- Hırsızlar, haydutlar
- Uyuşturucu bağımlıları
- Sapkın veya yasa dışı grupların üyeleri ve sempatanları
- Ateistler (Basij, 2021d).

Besic bünyesinde üç farklı mensubiyet türü, bu teşkilatlanma yapısında kendisini göstermektedir. Söz konusu mensubiyet türleri temel düzey üyelik, aktif üyelik ve özel üyelik olarak ayrılmaktadır. Buna göre temel düzey Besic üyeleri, İran Anayasası ve düzenine bağlılık gösterir. Gerekli durumlarda İran İslam Cumhuriyeti değerlerini korumak adına bu üyelikler bulunmaktadır. Aktif üyeler, 6 aylık temel ideolojik ve askerî eğitim sürecini başarıyla tamamlayarak ve meslek yaşamını devam ettirerek belirli periyotlar dâhilinde Besic program ve toplantılarına katılım sağlamaktadır. Özel Besic üyeleri ise yüksek askerî ve ideolojik eğitim süreçlerinden geçen ve tam zamanlı olarak Besic bünyesinde faaliyet gösteren kişileri ifade etmektedir (IPRC, 2021).

Besic Teşkilatına üye olma yaşı ise temel düzey için 11, aktif üye için 15 olarak belirlenmiştir. Bu kişiler, Besic eğitim süreçlerinde edindikleri doktrin doğrultusunda, toplumda bu doktrin yayılması ve güçlendirilmesi, sistem karşıtı düşünce ve hareketlerin fikrî ve fiziki biçimde ortadan kaldırılması işlevini üstlenmektedir. Bugün itibarıyla Besic'in toplam üye sayısının 10 milyona yakın olduğu tahmin edilmektedir.

İran-İrak Savaşı sonrasında, 1990'lı yıllar boyunca İslam Cumhuriyeti yönetim sisteminin korunması ve geliştirilmesi işlevlerini üstlenen Besic'e katılımlar, Devrim Rehberliği ve Devrim ideolojisine bağlılık duyan ve bunu her alanda koruma ve geliştirmeyi amaçlayan bireyler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yine bu dönemde, İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın giriş bölümünde yer alan felsefi bir temel niteliğindeki "emr maruf, nehyi münker" (iyiliğe teşvik, kötülükten men) ilkesi Besic'in de temel işlevsellik kaynağı hâline gelmiş; İslam Cumhuriyeti'ni korumak ve yüceltmek, iyiliği teşvik olarak algılanmış; İslam Cumhuriyeti'ni Devrim karşıtı unsurlara karşı savunmak ise kötülükten men biçiminde tasavvur edilmiştir. Bununla birlikte Besic'in askerî-ideolojik biçimdeki hibrit karakteri, ideolojik faaliyetlerin yanı sıra askerî ve savunma kabiliyetlerinin gelişimini de bir gereklilik olarak ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Besic

Görsel 4:

Kasım Süleymani'yi Anma Töreninde Besic Üyeleri

Kaynak: Anadolu Ajansı, 2021d

bünyesinde, kurum içi eğitim ve endoktrinasyon süreçlerinde çeşitli programlar uygulamaya konulmuştur. Buna göre Besic eğitim programlarındaki başlıca alanlar şunlardır:

- Besic üyeliğine giriş
- Direniş Teorisi
- Cephe eğitimi
- Sivil savunma
- Usul ve akaid; İslam'ın temel ilkeleri, Şii İslam tarihi, mehdeviyet, İslam hukuku
- İslam'da ahlak, aile, sosyal yapı, siyasal ahlak
- Kur'an-ı Kerim ve ilkeleri
- Çağdaş siyasi akımlar ve sistemler, İnan İslam Devrimi'nin tarihi ve ilkeleri, siyonizm
- İslam'da savunma, güvenlik politikaları, cihat, savunma konseptleri (Golkar 2015, s. 60, 61; Basij, 2021e).

Bu temel eğitim programının yanı sıra Besic'de farklı yıllarda, ideolojik önder olarak kabul edilen devrim rehberinin vizyonu doğrultusunda farklı kurumsal iç düzenlemeler kendisini

göstermiştir. Bu düzenlemeler, Besic için öngörülen nitelik ve kabiliyetlerdeki dönüşümler ve müesses nizamın sosyopolitik ihtiyaç tanımları doğrultusunda belirlenmiştir. Bu dönüşüm ve ihtiyaçlar, Besic'in toplumsal tabanını genişletmesi ve özellikle 1990'lı yılların sonundan itibaren gelişen kitlesel muhalefet hareketlerine karşı Besic'in daha profesyonel bir müdahale gücü hâline getirilmesi arayışlarını ortaya çıkarmıştır. Bu kurumsal vizyon düzenlemelerinin ve içeriklerinin yıllar bazında tasnifi şu şekildedir:

- **Velayet Planı**, 1997: Temel hedef, gençlerin İslam Cumhuriyeti'ne bağlılığını artırmak ve yeni neslin Besic'e yönelimini sağlamaktır.
- **Basiret Planı**, 1998: Temel hedef, Besic yöneticilerinin kabiliyetlerini artırmaktır.
- **Marifet Planı**, 2001: Temel hedef, toplumun tüm kesimlerinde Besic'e katılımın teşvikidir.
- **Salihin Planı**, 2004: Temel hedef, yeni Besic üyelerinin İslam Devrimi'nin sembollerini ve ilkelerini daha yoğun biçimde idrak etmesi ve içselleştirmesidir (Golkar, 2015, s. 62).

Tablo 1: Besic Teşkilatının Genel Özellikleri

Genel Komutan	Gulam Rıza Süleymani
İşlev	Ülke içinde muhalif grupların takibi, Devrim'in ve ilkelerinin korunması, Devrim ideolojisinin kitlelere yayılması, kitle hareketlerine müdahale
Faaliyet Alanları	Şehirler, kırsal alanlar, üniversiteler, meslek örgütleri
Üye Sayısı	10 milyon (tahmini)
Alt Birimler	Kültür birimi, halkla ilişkiler birimi, siyasi birim, idari birim, ideoloji ve doktrin birimi, meslek örgütleri, şehir birimleri, kır birimleri

Kaynak: İRAM uzmanlarınca hazırlanmıştır.

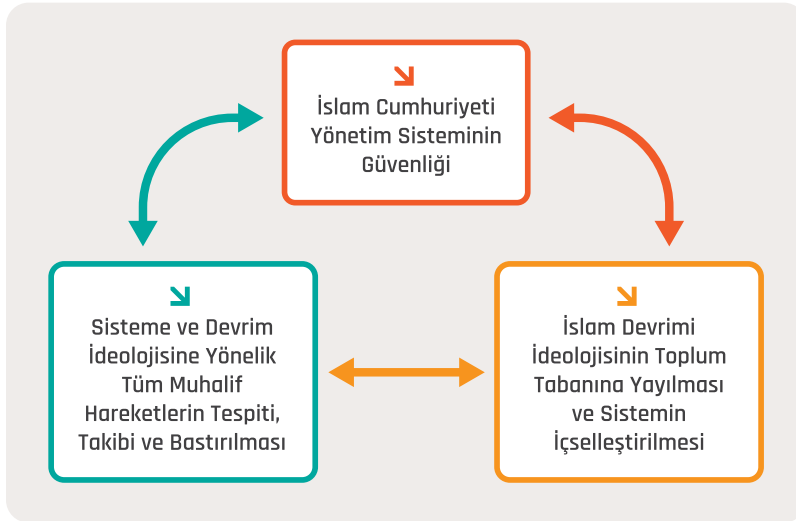
Besic'in nitelik ve işlevlerine dair söz konusu dönüşüm ve ihtiyaç algıları, konsept değişimini yansıtan isim değişikliklerini de gündeme getirmiştir. 1980 yılında kurulan Besic yapısı için resmî olarak "Besic Birimi" ismi öngörülüşken 1980'li yılların sonunda Ali Rıza Efqar'ın Besic genel komutanı olarak atanmasıyla birlikte bu ifade "Besic Direniş Gücü" (Niru-yi Besic) olarak değiştirilmiştir. Söz konusu yeni isimdeki "niru" (güç) ifadesi, askerî güç veya kolluk gücü vurgu ve imgelemine yansımaktadır. Bu durumun kaynağı, Besic'in 1980'li yıllarda, İran-İrak Savaşı'nda bir askerî birim olarak gösterdiği etki ve savaş sonrasında bir iç güvenlik aygıtı biçiminde algılanmasıdır.

1990'lı yılların ardından ise Besic bir kez daha isim değişikliği yaşamış ve bu değişiklik de bir anlayış ve konsept değişimini yansıtmıştır. 2009 yılında, dönemin Besic Genel Komutanı Muhammed Rıza Nakdi'nin girişimi ile Besic'in resmî adı değiştirilmiştir. Buna göre "Niru-yi Besic" yerine "Sazman-ı Besic" (Besic Teşkilatı) adı, Besic'in yeni resmî adı olarak tescillenmiştir. Nakdi; bu değişikliği, eski addaki "niru" ifadesinin askerî bir çağrışım ve algı

ortaya çıkardığını fakat Besic'in fonksiyonlarının askerî faaliyetlerin çok ötesine geçtiğini ifade ederek açıklamış ve temellendirmiştir (Ostovar, 2016, s. 189). Bu durum, 2000'li yıllarda Devrim Rehberi Ali Hamenei tarafından sıkça dile getirilen "İran'a karşı Batı'nın kültürel savaşı" söylemi ile yakından ilintilidir. Bu söylem, kaçınılmaz bir biçimde Besic vizyonuna ve konseptine de yansımış; Besic bu süreçte, Batı'nın yumuşak güç unsurları ve kültürel savaşına karşı bir direniş aracı olarak nitelendirilmeye başlanmıştır (Nadaf ve Mehdizadeh, 2014, s. 143).

Söz konusu kurumsal vizyon değişimi göz önüne alındığında Besic'in özellikle 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren temel olarak toplum tabanında geniş kitlelere yayılmak ve üyelerinin doktrin ve kabiliyetler açısından en üst seviyelere ulaştırılması hedeflerini benimsediği görülmektedir. Bu durum, Besic için temel işlevsellik alanının ana hatlarını bir kez daha İslam Cumhuriyeti yönetim sistemini fiziken ve ideolojik olarak korumak ve özellikle Batı kaynaklı ideolojik propagandaya karşı koymak olarak belirlenmiştir (Ostovar, 2016, s. 154).

Şekil 3: Besic Teşkilatının İran Devlet Yapısı Açısından İşlevleri

Kaynak: İRAM uzmanlarınca hazırlanmıştır.

Besic Andı'ndan Bir Bölüm

Yüce Rabbim, bana senin şanlı orduna katılmayı nasip ettin. Her an cihada hazır olacağıma, dünyaya asla tamah etmeyeceğime ve müstekbirlere asla boyun eğmeyeceğime ant içerim. Sahip olduğum tüm kabiliyetleri, hakikatin ışığında, İmam Humeyni'nin "Ne Doğu Ne Batı" düsturuna uygun şekilde, şehit Besic kardeşlerimin uğruna savaştıkları idealler için kullanacağım. Son ocak, son nefes ve son damla kana kadar Hakk'ın sözünü yükselteceğim. Şehadeti şereflerin en büyüğü sayacağım. Daima mustazafların dostu, müstekbirlerin düşmanı olacağım. Yeryüzünde kelime-i tevhidin yankılanmadığı tek bir yer kalmayana kadar şirke ve küfre karşı mücadele edeceğim.

Kaynak: Basij, 2021e

4. Motivasyonel Boyut

Besic yapılanması, her paramiliter yapıda gözlemlenebileceği üzere birtakım motivasyonel faktörler temelinde şekillenmiştir. Yapılanmanın defakto oluşum sürecinde komiteler adı verilen gruplara dâhil olan kişilerin özellikleri bu anlamda bir temel teşkil etmektedir. Nirumand'a (1988, s. 132) göre Devrim sürecinde defakto faaliyet gösteren Devrim yanlısı Hizbullah gruplarına katılım gösteren genellikle 19-26 yaş arası gençler, alt sosyoekonomik kesime mensup çevreleri temsil etmişlerdir. Bu bireyler için dışlanma ve yoksunluğun kaynağı olarak görülen Şah rejimine karşı mücadele etmek ve Ayetullah Humeyni kültürüne bağlılık göstermek bir öz saygı gerekliliği olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte bu kişilerin muhafazakâr karakterleri, Ayetullah Humeyni kültüründe ifade bulan devrimci İslam ideolojisine bağlılığı da beraberinde getirmiştir.

Devrim'in hemen ardından başlayan İran-İrak Savaşı, Besic yapılanmasının felsefi ve motivasyonel konsolidasyonunu tamamlaması adına bir milat olmuştur. Bu dönemde cephe hatlarına pek çok gencin sevk edilmesi rolünü üstlenen Besic yapılanması, bu doğrultuda Şii mezhebinin tarihsel sembolleri olarak kabul edilen Kerbela-Aşura ve şehadet olguları ile İslam Devrimi ve İslam Cumhuriyeti ile İran vatanının savunulması söylemlerini iç içe geçirerek sentezlemiştir (Einstadt, 2015, s. 27). Bu süreçte, Besic üyelerinin doğal önder olarak kabul ettikleri Ayetullah Humeyni, bu söylemlerin inşacısı olmuş ve bu söylemler, Besic üyeleri tarafından içselleştirilmiştir. İran-İrak Savaşı döneminde, İslam Cumhuriyeti'ni savunmak Kerbela Olayı ile özdeşleştirilmiş ve Besic, kurumsal olarak bu kimlik özdeşleşmesini yaşamıştır (Childs, 2011, s. 364). Bu özdeşleşme, Besic üyelerinin simgelerine ve üniformalarına da yansımış; bu dönemde sıkça kullanılan "Ya Hüseyin!" yazılı alın bantları Besic üyesi profilinin ayırt edici bir ögesi hâline gelmiştir (Ostovar, 2016, s. 140). Bu bağlamda Besic'e bağlı bireylerin her biri; Şiiliğin, İslam Devrimi ilkelerinin ve İslam Cumhuriyeti'nin korunması adına şehadeti göze alan fedailer olarak konumlandırılmıştır (Ostovar, 2016, s. 86).

Besic'e katılım, 1990'lı yıllarda bu ideolojik çerçevede gerçekleşmiştir. Özellikle Devrim'in toplum tabanına yayılması ve halk tarafından içselleştirilmesi, bu dönemde ana gaye olarak görülmüştür. Bu itibarla başörtüsü zorunluluğu, toplumsal alanda kadın-erkek ilişkilerinin denetlenmesi gibi birtakım uygulamalar, ahlak polisliği birimi vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Bu noktada Besic üyelerinin ana motivasyonları "emr maruf, nehyi münker" ilkesini uygulamak olmuştur. Bunun yanında özellikle kırsal alanlarda gerçekleştirilen kalkınma hamleleri ve yoksullara yardım

da bu kapsamda değerlendirilmiştir. Besic üyeleri böylelikle İslam'ın, İslam Devrimi ilkelerinin ve İslami ahlakın gereklerinin yerine getirilmesi ve bunların korunması motivasyonu ile faaliyet göstermiştir.

Bununla birlikte özellikle 1990'lı yılların sonundan itibaren Besic'e katılım yalnızca ideolojik motivasyon kaynakları ile sınırlı kalmamaya başlamıştır. Besic üyesi olmanın toplumsal ve siyasal anlamda bireylere kazandırdığı avantajlar, bu noktada önemli birer motivasyon kaynağı hâline gelmiştir. Ostovar'a (2013) göre ideolojinin yanı sıra gençlerin Besic'e katılımlarında şu parametreler etkili olmaktadır:

- Besic üyeliğinin özellikle bürokraside iş fırsatları yaratması
- Besic üyelerinin devlet kredilerinden yararlanma öncelikleri
- Besic üyesi erkeklerin askerlik muafiyeti
- Besic üyelerine yükseköğretimde tanınan ayrıcalıklar
- Besic üyeleri için toplumsal alanda tanınan çeşitli ayrıcalıklar

Bunların yanında Besic özellikle kadınlar için olumlu bir statü imkânı sunmakta; muhafazakâr bir toplum yapısında sınırlı olan kadın rolünün geliştirilmesine imkân vermektedir (Mirzaei, 2019).

Aynı zamanda özellikle 1990'lı yılların başında sıkça tartışılan bir konu olarak Besic'in ekonomik alanda (kamu ve özel sektör) etkinlik elde etmesinin meşruluğu ve gerekliliği bugün itibarıyla pratiği haiz bir durumdur (Nia, Hajiabadi ve Ahmad, 2017). Besic'in İran ekonomisindeki yeri ve rolü, koruyuculuk misyonu temelinde bir gereklilik olarak tanımlanmakta ve bu doğrultuda meşru kabul edilmektedir (Golkar, 2012, s. 642, 643).

Besic'in gençler açısından en cazip yönü, Besic bünyesinde sahip olabileceği toplumsal statü ve kariyer açısından sunduğu ayrıcalıklar olmuştur.

Örneğin üniversite giriş sınavında Besic üyelerine ayrılmış kontenjanlar mevcuttur. Bu belirli sayıda kontenjanlar kapsamında Besic üyeleri, normal öğrencilere nazaran daha düşük puanlarla istedikleri bölümlere yerleştirilmektedir. Benzer şekilde mezun olduktan sonra da pek çok alanda özellikle devlet kadrolarında daha avantajlı durumdadırlar. Bu faktörler, Besic'in üye devşirmesinde etkili önemli faktörlerdir. Nitekim Besic'in "temel düzey" üyelerine bakıldığında pek çok üyenin bu meziyetlerden dolayı Besic üyeliğinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda yetkililer, amaçladığı 20 milyonluk sayıya ulaşmak adına gerekli esneklikleri tanımaktadır (Abdi, 2010).

Şekil 4: Üç Farklı Jenerasyonda Besic'e Genel Katılım Motivasyonları

Kaynak: İRAM uzmanlarınca hazırlanmıştır.

5. Ülke Dışı Etkiler

Besic, temsil ettiği değerler ve dayandığı ideolojik temel doğrultusunda “sistem koruyucusu paramiliter güç” niteliğinin ötesine geçmiştir. Özellikle İslam Devrimi ve Ayetullah Humeyni'nin ideolojik vizyonu çerçevesinde, Devrim'in alternatif bir dünya tasavvuru ortaya koyması bu noktada harekete geçirici güç olmuştur. İslam Devrimi ideolojisinin; Batı-Doğu, mustazaflar-müstekbirler, mazlumlar-zalimler şeklinde dikotomik kavramlara dayanan yapısı, bu ideolojinin İnan dışına taşan bir vizyonu temsil ettiğini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda İslam Devrimi, İnan dışında diğer toplumlara ve coğrafyalara da örnek teşkil edebilecek ve bir siyasal alternatif olabilecek olan bir tasavvur olarak tahayyül edilmiştir (Takeyh, 2009, s. 69). Devrim'in özellikle ilk yıllarında sıkça vurgulanan “Devrim ihracı” söyleminin ve faaliyetlerinin düşünsel temeli bu anlayışa dayanmaktadır. Bu bağlamda İslam Devrimi ideolojisinin başarıya ulaştığı ilk coğrafya ve merkez olarak İnan'ın ve İslam Cumhuriyeti yönetim sisteminin korunması, Besic'in başat görevi olmuştur. Fakat Besic, İslam Devrimi ideolojisinin farklı coğrafyalara ve toplumlara yayılması vizyonunun da bir parçası hâline gelmiştir. Bu bağlamda özellikle Batı-Doğu, mustazaflar-müstekbirler ve mazlumlar-zalimler dikotomilerinin birer toplumsal gerilim ya da çatışma kaynağına dönüştüğü coğrafyalarda Besic'in fiziki ya da ideolojik etkisinden bahsetmek mümkündür.

Bu durumun ilk örneği 1980'li yılların başında Lübnan'da kendisini göstermiştir. 1970'li yılların sonunda Lübnan'da Şii siyasal hareketi bünyesinde örgütlenmeye başlayan ve 1982 yılında İsrail'in Lübnan işgaline karşı mücadelesi ile kendisini gösteren Hizbullah, Besic'in ülke dışı etkisi adına ilk örneği temsil etmektedir (Takeyh, 2009, s.

70). Kuruluşundan itibaren İnan İslam Devrimi'ne, Velayeti Fakih'e ve Ayetullah Humeyni önderliğine bağlılığını ilan eden Hizbullah, İsrail'e destek olan ve müstekbir olarak tanımlanan Batı ülkelerine karşı duruş ve mustazaflar ile mazlumların koruyuculuğu iddiasında bulunmuştur. Bu süreçte İnan'dan yoğun askerî destek alan Hizbullah, örgütlenme ve hiyerarşik yapı oluşumunda da İnan'ın yönlendiriciliği doğrultusunda bir yol izlemiştir. Bu çerçevede Hizbullah'ın hem ideolojik temel ve amaçlar hem de örgütlenme biçimi ile yapısallık anlamında, paramiliter bir yapılanma ve faaliyet tarzı açısından Besic yapısından etkilendiği gözlemlenebilmektedir.

İkinci olarak Besic'in, ülke dışı etki gücü bağlamında Hizbullah örneğinin ardından kendisini gösteren en önemli süreç Arap Baharı ile birlikte başlamıştır. İlk aşamada İnan bu süreci, Arap halklarının otoriter rejimlere karşı devrim mücadelesini ifade eden “İslam uyanışı” olarak tanımlamış fakat ardından bu tanım değişime uğramıştır. Özellikle bu süreçte, radikal selefi grupların etkinlik kazanması ve ABD başta olmak üzere Batı ülkelerinin ayaklanmacı gruplara verdikleri destek, İnan'ın bu sürece yönelik algısını temelden etkilemiştir. Buna göre İnan, Arap Baharı sürecini “Batılı emperyalist güçler ve radikal selefi örgütlerin iş birliği” şeklinde algılamaya ve tanımlamaya başlamıştır. Bu algı, İnan açısından ciddi bir güvenlik kaygısını ortaya çıkarmıştır. Zira İnan, Batı destekli emperyalist planların ve tekfirci terörizm olarak adlandırdığı radikal selefi grupların esas hedefinin, İnan ve Velayeti Fakih sistemi olduğu yönünde bir kabule bu algı sonucunda ulaşmıştır.

Bu durum, İnan'ın siyasal sistemine ilişkin korumacı refleksinin sınırlar ötesine taşınmasına yol açmıştır. Böylelikle İnan sınırları dışında özellikle Suriye, Irak, Bahreyn ve Yemen'de ciddi

bir etki ortaya koymaya başlamıştır. Bunun sonucunda Suriye'de rejimi savunan silahlı gruplar, Irak'ta DEAŞ'a karşı mücadele eden milis güçler, Bahreyn'de rejim karşıtı gruplar ve Yemen'de el-Kaide uzantılarına ve mevcut rejime karşı mücadele eden gruplar ile yoğun bir ilişki kurulmuştur. Bu ilişkilerin her birinde Besic'in ideolojik veya kurumsal etkilerinden bahsetmek mümkündür.

Öncelikle söz konusu grupların ezici bir çoğunluğu, Velayeti Fakih sistemine ve İslam Devrimi ideolojisine bağlı gruplardır. Dolayısıyla söz konusu gruplar için koruma refleksi, yalnızca yerel bir direniş konusu olmanın ötesinde Velayeti Fakih'i ve İslam Devrimi'ni de koruma motivasyonu içermektedir. İran bu grupları mali, askeri ve ideolojik açıdan desteklemekte; bu grupların, uluslararası kamuoyuna meşruiyetinin sağlanması adına kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Buna ek olarak İran, bu gruplara yönelik bir kurumsallık niteliği oluşturmaya çalışmakta; bu çabasını ise Besic'i hem ideolojik hem de kurumsal bir model biçiminde sunarak gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Buna göre Suriye rejiminin yanında mücadele eden gruplara bakıldığında Besic'in, "mevcut sistemi düşmanlara karşı savunma" işlevini yansıttığı görülmektedir. Irak ve Yemen'de DEAŞ ve el-Kaide uzantılarına karşı mücadele eden milis yapıların, Besic'in "İslam Devrimi'ni ve Şiiliğin kutsal değerlerini savunma" işlevinden, Bahreyn'de ise Besic'in "devrimci güç" niteliğinden ilham aldıkları görülebilmektedir. Bu grupların tamamının paramiliter güç statüsünde olmaları ve yine tamamının "koruma/savunma" motivasyonu ve argümanı ile hareket etmeleri de Besic ile benzerlik düzeyini ortaya koyan diğer unsurlardır. İran, bu grupların yapılandırılması adına bu bölgelere pek çok DMO komutanı ve Besic üyesi göndermiş; grupların koordinasyonu ve askeri eğitimleri bu yolla

sağlanmıştır. Böylelikle İran, Arap Baharı sonrasında taşıdığı ülkesel ve bölgesel güvenlik kaygıları dolayısıyla Besic yapısını, ideolojik ve kurumsal bir model olarak bölgenin farklı coğrafyalarında ihraç ve teşkil etme yolunu izlemiştir. Bu durum, bizzat yetkililer tarafından yapılan açıklamalarda ifade edilmiştir.

İlk olarak 2013 yılında, Devrim'in ilk yıllarında Besic komutanlığı yapmış olan din adamı Mehdi Tayib, Suriye rejiminin korunmasının İran yönetim sisteminin korunması anlamına geldiğini; Suriye rejiminin bir "Suriye Besic'i" kurması gerektiğini ve bu süreçte İran'ın her türlü desteğe ve yönlendiriciliğe hazır olduğunu açıklamıştır (Mansharof, 2013). Dönemin DMO yüksek komutanlarından olan ve bugün itibarıyla DMO komutanı olan Tümgeneral Hüseyin Selami, Besic'in ülke dışı etkisi konusunda şunları söylemiştir:

"Besic'in ideolojisi, bölgemizdeki tüm Müslüman halkları etkilemektedir. Suriye'de Besic ideolojisi sayesinde hegemon ve emperyal güçler yenilgiye uğramıştır. Aynı şekilde Besic ideolojisi, istikbara karşı direnen Yemen halkına ve Ensarullah hareketine de ilham kaynağıdır." (Tasnimnews, 2014). Diğer yandan 2016 yılında İran Genelkurmay Başkanı Muhammed Hüseyin Bakiri tarafından, Besic'in kuruluşunun 37. yıl dönümü töreninde yapılan açıklamada, Besic'in bir model olarak tüm İslam dünyasına örnek oluşturduğu ve bir "İslam Dünyası Besic'i" kurulabileceği vurgulanmıştır (Tasnimnews, 2016). Son olarak mevcut Besic Komutanı Gulam Rıza Süleymani Kasım 2019'da yaptığı açıklamada, Besic'in yalnızca İran'ın güvenliğine hizmet etmediğini, aynı zamanda bölgede Lübnan, Suriye, Irak, Filistin ve Yemen'de ideolojisi ile ilham kaynağı olduğunu; buradaki milis hareketlerin Besic'i örnek aldığını söylemiştir (Tasnimnews, 2019).

İnan'ın; Besic'i, bölgesinde bir ilham kaynağı olarak sunması Besic'e bir dış politika aracı statüsü de kazandırmaktadır. Mensuplarının veya ideolojisinin İnan tarafından bölge ülkelerine ihraç edilmesine çalışılan Besic, İnan'ın bölgesel nüfuzu adına da önemli bir role sahiptir. Fakat İnan'ın, bölgedeki devletler bünyesinde Besic modelini yansıtan yapılanmalara örnek olması ve bu yapılanmaların oluşumunda ve faaliyetlerinde destek sağlaması uluslararası hukuk açısından bu ülkeye sorumluluk yüklemektedir. 2001 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından karara varılan "Uluslararası Haksız Fiillere İlişkin Devlet Sorumluluğu" düzenlemesinin 8. maddesi, devletlerin resmî parçaları olmamalarına rağmen devletlerin yönlendiriciliği, kontrolü ve desteği ile hareket eden silahlı grupların tüm sorumluluklarının ilgili devlete atfını öngörmektedir (United Nations, 2001, s. 3). Bu bağlamda İnan, Besic'i bir model olarak bölge ülkelerine sunarken bu model doğrultusunda yapılandırılan silahlı grupların eylemlerinin sorumluluğuyla da muhatap olmaktadır. Haşdi Şabi üyelerinin Irak'ta Sünni sivillere saldırıları ve Yemen'de Ensarullah hareketinin 2019 Eylül ayında Aramco'ya yönelik olarak gerçekleştirdiği saldırılar, bu çerçevede ele alındığında İnan'a sorumluluk atfını gündeme getirmektedir. Fakat İnan, bu tip hadiselerin yaşandığı durumlarda ülkesi ile söz konusu silahlı grup arasında bir bağın olmadığını vurgulamakta ve böylece uluslararası hukuk açısından bir sorumluluk atfının önüne geçmek istemektedir. Bu durum, İnan açısından bir ikilem yaratmakta; Besic modeli doğrultusunda yapılandırılan silahlı gruplar aracılığıyla bölgesel nüfuz tesis etme arayışları, bu grupların uluslararası hukuka aykırı eylemlerine ilişkin sorumluluk kaygısı ile sekteye uğramaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Paramiliter yapılar, farklı coğrafyalarda ve farklı sosyopolitik ortamlarda benzer özellikler göstermektedir. Paramilitarizmin kuramsal çerçevesine ilişkin çeşitli öğeler, bu benzerliklerin unsurlarını temsil etmektedir. Besic, söz konusu kuramsal çerçevede değerlendirildiğinde kuram-pratik uyumunu yansıtan çok önemli noktalar kendisini göstermektedir.

İlk olarak Besic'in paramiliter karakteri resmî paramiliter güç statüsünü yansıtmaktadır. Bugün itibarıyla Besic, DMO'ya bağlı bir birim olarak yasal bir zemine ve işleyişe sahiptir. Diğer yandan Besic, işlevsel açıdan ele alındığında sistemi ve ideolojiyi koruma misyonuna sahip bir yapılanmadır. Buna göre İslam Devrimi ideolojisi ve Velayeti Fakih sisteminin korunması Besic'in temel görevi ve işlevidir.

İnan İslam Devrimi sürecinde ortaya çıkan toplumsal bunalım, karizmatik liderlik ortamının oluşumuna da zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda Ayetullah Humeyni'nin temsil ettiği karizmatik liderlik ve İslam Devrimi ideolojisi, Besic'in köklerini de oluşturmuştur. Bu durum; karizmatik otorite, koruma misyonu ve paramilitarizm ilişkisinin Ayetullah Humeyni, rehberin ve ideolojinin korunması ile Besic formunda somut karşılık bulduğunu göstermektedir. İslam Cumhuriyeti'nin, güvenlik kavramının sınırlarını "Rehber, Velayeti Fakih Sistemi ve Devlet" olarak belirlemesi ile birlikte Besic, bu güvenlik tanımı ve algısı doğrultusunda faaliyet göstermeye başlamıştır.

İslam Devrimi sonrasında İnan'da oluşan siyasal yapının karizmatik otorite tipine dayanan temeli, bir süre sonra kurumsallaşma gerekliliği ile karşı karşıya kalmıştır. Karizmatik otoritenin hukuksal otoriteye dönüşüm gerekliliğinin karşılanması,

Devrim'in ilk yıllarından itibaren kurumsallaşma girişimleri ile kendisini göstermiştir. Bu bağlamda Besic, karizmatik otorite temeline dayanan yapısını muhafaza etmekle birlikte yasal mevzuata sahip bir yapılanma statüsüne kavuşarak hukuki otorite tipini de yansıtan bir forma sahip olmuştur.

Besic'in, İnan siyasal sistemi ve devlet yapısı açısından taşıdığı anlam ve üstlendiği rol, Althusser'in kavramsallaştırmaları çerçevesinde anlamlandırılabilir. Buna göre Besic öncelikle devrim rehberinin, Velayeti Fakih'in ve devletin her türlü somut tehdide karşı fiziken korunması işlevini üstlenmek suretiyle "devletin baskı aygıtı" karakterine sahip olduğunu göstermektedir. Diğer yandan Besic'in, İslam Devrimi ideolojisinin toplum tabanına ve kitlelere yayılması şeklindeki görev tanımı ve bu bağlamda gerçekleştirdiği faaliyetler ise "devletin ideolojik aygıtı" karakterini de taşıdığını göstermektedir. Bu açıdan Besic, iki karakterin bir sentezi biçiminde şahsına münhasır ve istisnai bir yapısal niteliğe sahiptir.

Besic'e katılım motivasyonları kuramsal açıdan değerlendirildiğinde tarihsel süreç içinde tüm motivasyon kaynaklarının etkili olduğu görülmektedir. Buna göre Besic'in kuruluşunun ilk yıllarında, toplumun alt tabakalarına ve yoksul kesimlerine mensup gençler karizmatik liderlik takipçiliği ve öz saygı/toplumsal itibar sağlama motivasyonları ile Besic'e katılım göstermişlerdir. İnan-İrak Savaşı döneminde ise Besic'e katılım neredeyse tamamen "vatan savunması, İslam Devrimi'nin korunması, şehadet" gibi ideolojik motivasyonlar doğrultusunda gerçekleşmiştir. Savaş döneminin ardından İslam Devrimi'nin konsolide edilmesi ve toplum

tarafından içselleştirilmesine yönelik çabalar, bu dönemde Besic'e katılımların ideolojik yönlerini gösterirken aynı zamanda ekonomik gerekçeler de önemli bir katılım etkeni olmuştur. Besic, 2000'li yıllarda özellikle gençler tarafından daha pragmatik gerekçeler ve motivasyonlar ile katılım gösterilen bir yapı olmuştur. Gençlerin yaşadıkları ekonomik problemler ve Besic üyeliğinin mensuplarına sunduğu avantajlar, bu dönemde katılımların daha pragmatik bir boyuta bürünmesini sağlamıştır. 2011 yılı sonrasında Arap Baharı, Suriye krizi ve DEAŞ'ın ortaya çıkışı ise özellikle gençler arasında Besic'e katılımı yeniden ideolojik motivasyonların (Şiiliğin korunması, DEAŞ ve tekfircilik ile mücadele, İslam Cumhuriyeti'nin korunması vb.) güç kazandığı bir ortam hazırlamıştır. Bugün itibarıyla Besic'e katılımlar, ideolojik ve pragmatik motivasyonlar çerçevesinde gerçekleşmeye devam etmektedir.

Son olarak Besic, temsil ettiği karizmatik otorite temeli ve ideoloji ile ülke dışında da etki göstermiştir. Ayetullah Humeyni ve İslam Devrimi ideolojisi, İslam Devrimi'nin ilk yıllarından itibaren farklı coğrafyalarda Besic tarzı yapılanmaların oluşumuna zemin teşkil etmiştir. 1980'li yılların başında Lübnan Hizbullahı'nın yapılandırılması ile başlayan bu süreç, 2014 yılı sonrasında Irak, Suriye ve Yemen'de DEAŞ ile mücadele eden ve İnan yanlısı grupların desteklenmesi ile sürmektedir. Bu süreçte Besic, kurumsal ve ideolojik bir model olarak bu coğrafyalara sunulmuştur. Bu bağlamda Besic, İnan için hem iç siyaset ve iç güvenlik açısından hem de dış politika stratejisi açısından son derece önemli bir role sahiptir.

Kaynaklar

- Abdi, E. (2010). Besic ra Behter Beşinasim. <https://tinyurl.com/yyhwefva> [Erişim Tarihi: 15.04.2021].
- Althusser, L. (2014). *İdeoloji ve Devletin ideolojik Aygıtları* (A. Tümertekin, çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Anadolu Ajansı. (2021a). İnan'da Besic Günü. <https://www.anadoluiimages.com/p/iranda-besic-gunu/2794072> [Erişim Tarihi: 04.04.2021].
- Anadolu Ajansı. (2021b). İnan'da Besic Günü. <https://www.anadoluiimages.com/p/iranda-besic-gunu/2794067> [Erişim Tarihi: 05.04.2021].
- Anadolu Ajansı. (2021c). İnan'da Besic Günü. <https://www.anadoluiimages.com/p/iranda-besic-gunu/2794081> [Erişim Tarihi: 05.04.2021].
- Anadolu Ajansı. (2021d). Kudüs Gücü Komutanı Süleymani'nin Öldürülmesi Tahran'da Protesto Edildi. <https://tinyurl.com/2fcmmmw9> [Erişim Tarihi: 05.04.2021].
- Basij. (2021a). Ferman-e İmam Nesbet be Teşkilî Besic. <https://tinyurl.com/St8kvf6r> [Erişim Tarihi: 03.04.2021].
- Basij. (2021b). Ahdaf, Mamuriyet ve Vezayif-i Besic. <https://tinyurl.com/27thyra4> [Erişim Tarihi: 16.04.2021].
- Basij. (2021c). Menşur-e Besic. <https://tinyurl.com/x5xhv87f> [Erişim Tarihi: 05.04.2021].
- Basij. (2021d). Şerait-e Septenam dar Besic. <https://tinyurl.com/sbunxbmb> [Erişim Tarihi: 05.04.2021].
- Basij. (2021e). Misakname-ye Besic. <https://tinyurl.com/vpywjad6> [Erişim Tarihi: 05.04.2021].
- Böhmelt, T. & Clayton, G. (2018). Auxiliary Force Structure: Paramilitary Forces and Pro-Government Militias. *Comparative Political Studies*, 51(2). s. 197–237.
- Buzan, B., Weaver, O. & De Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Colorado: Lynne Rienner Publishing.
- Carey, S., Mitchell, C., Neil, J. & Lowe, W. (2013). States, the Security Sector, and the Monopoly of Violence: A New Database on Pro-Government Militias. *Journal of Peace Research*. (50). s. 249-58.
- Carey, S., Mitchell, C. & Neil, J. (2016). Pro-Government Militias and Conflict. Oxford Research Encyclopedia of Politics. New York: Oxford Press.
- Childs, S. (2011). From Identity to Militancy: The Shi'a of Hezbollah. *Comparative Strategy*. 30(4). s. 363-372.
- Clayton, G. & Thomson, A. (2016). Civilianizing Civil Conflict: Civilian Defense Militias and the Logic of Violence in Intra-State Conflict. Queen's University Belfast.
- Cordesman, A. H. (2007). Iran's Revolutionary Guards, the Al Quds Force, and Other Intelligence and Paramilitary Forces. CSIS.
- Çağlayan, S. (2012). *Şii Düşüncesinde İslamcılık: İnan Mehdi'yi Beklerken*. İstanbul: Cinius.
- Einstadt, M. (2015). The Strategic Culture of the Islamic Republic of Iran: Religion, Expediency, and Soft Power in an Era of Disruptive Change. *Middle East Studies at Marine Corps University*. No: 7.

- Ekşi, H. (2010). Bugünü Anlamak İçin Max Weber'i Yeniden Okumak. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), s. 187-198.
- Ghorbani, A., Sharifi, S. M. & Hojjat, S. (2019). Eraaye Olguye Mudiriyet dar Tashakolhayi Mardomi; Mutaleayi Movridi Basij-i Daneshjoyi. *Biannual Journal of Islamic & Management*, 8(15), s. 71-91.
- Golkar, S. (2010). The Ideological-Political Training of Iran's Basij. Crown Center for Middle East Studies.
- Golkar, S. (2012). Paramilitarization of the Economy: The Case of Iran's Basij Militia. *Armed Forces and Society*. 38(4). s. 625-648.
- Golkar, S. (2015). Captive Society: The Basij Militia and Social Control in Iran. New York: Columbia University Press.
- IPRC. (2021). Kanune Mugarrat İstihdami Sepahe Pasdarane İnkılabe İslami. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/91961> [Erişim Tarihi: 10.04.2021].
- Iranwire. (2019). The Organization for the Mobilization of the Oppressed. <https://iranwire.com/en/features/5744> [Erişim Tarihi: 20.04.2021].
- Linz, J. (2008). *Totaliter ve Otoriter Rejimler* (E. Özbudun, çev.). Ankara: Liberte Yayınları.
- Mansharof, Y. (2013). *Iranian Official: The Loss Of Syria Will Lead To The Loss Of Tehran Itself; Syria Is An Iranian Province; Iran Has Formed A 60,000-Strong Syrian Basij; Israel Is Our Only Threat*. Middle East Media Research Institute. <https://tinyurl.com/ymf3r9rh> [Erişim Tarihi: 14.04.2021].
- Mirzaei, M. (2019). Barrasi Avamil Moasser bar Afzayesh Moshareket ve Ham Afzaye Beyn-i Basij Jamea-yi Zanan Farhangi ba Neyruhayi Polis-e Zan Dar Nehadina Namodan ve Erqaea Farhang-i Nazm ve Emniyet Baraye Zanan. *Ilam Law Enforcement Quarterly*, 8(32), s. 92-111.
- Moun Al-Dini, M. & Nezamipour, Q. (2014). Ravanshenasi Ejtemaei ve Basij-i Melli. *Quarterly Journal of Strategic Defense Studies*, 15(17), s. 762-786.
- Nadaf, S. H. & Mehdizadeh, E. S. (2014). Naqsh-i Basij Mahalat dar Erteqa-yi Sathi Elmi-Farhangi Azayi Basij. *Basij Strategic Studies Quarterly*, 17(62), s. 135-158.
- Nia, M. R., Hajiabadi, S. & Ahmad, A. (2017). Naqsh-i Basij Manabea Milli dar Cenghaye Ayende. *Quarterly Journal of Strategic Defense Studies*, 15(69), s. 909-936.
- Nirumand, B. (1988). *İran: Soluyor Çiçekler Parmaklıklar Ardında*. (K. Kurt, çev.). İstanbul: Belge Yayınları.
- Ostovar, A. (2013). Iran's Basij: Membership in a Militant Islamist Organization. *Middle East Journal*. Vol. 67(3). s. 345-361.
- Ostovar, A. (2016). *Vanguard of the Imam*. New York: Oxford University Press.
- Schgaldian, N. B. (1987). *The Iranian Military Under the Islamic Republic*, Rand Corporation.
- Shojaei, J. H., Gahffari, Z. & Shakeri, A. (2019). Zaminahaye Sakhtari ve Avamil Kargozari Shakgiri Nehad Basij-i Mustazafan. *Islamic World Studies Association Scientific Quarterly*, 9(4), s. 227-254.
- Staniland, P. (2015). Militias, Ideology, and the State. *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 59(5). s. 770-793.

- Takeyh, R. (2009). *Guardians of the Revolution*. New York: Oxford University Press.
- Tasnimnews. (2014). Islamic Resistance Inspired by Basij Ideology. <https://tinyurl.com/yem5kunj> [Erişim Tarihi: 10.04.2021].
- Tasnimnews. (2016). Formation of Islamic World's Basij Feasible. <https://tinyurl.com/2rcn4mf8> [Erişim Tarihi: 12.04.2021].
- Tasnimnews. (2019). Mobilization Forces in Muslim Nations Inspired by Iran. <https://tinyurl.com/yr3b9c-ds> [Erişim Tarihi: 24.04.2021].
- United Nations. (2001). Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts. https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf [Erişim Tarihi: 12.04.2021].
- Vergin, N. (2012). *Siyasetin Sosyolojisi*. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Weber, M. (2013). *Bürokrasi ve Otorite*. (B. Akın, çev.), Ankara: Adres Yayınları.
- Wolfers, A. (1952). National Security as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly*, 67(4). s. 481-502.

“Tanıtım nüshasıdır, para ile satılamaz.”
“Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5’inci maddesinin
2’nci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.”

İRAM HAKKINDA

İran sahip olduğu tarihsel derinlik ve maddi güç etkenleri nedeniyle uluslararası ilişkilerde dikkate alınması gereken ülkelerden birisidir. İran ve Türkiye arasındaki köklü tarihî ilişkiler, sınır komşuluğu ve kapsamlı iş birliği de Türkiye açısından İran'ı çok yönlü tanımayı gerekli kılmaktadır. Bu gereklilikten hareketle 2016 yılında müstakil bir düşünce kuruluşu olarak Ankara'da kurulan İran Araştırmaları Merkezi (İRAM) öncelikle İran'a ilişkin Türk kamuoyunu ve ilgilileri bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda birincil kaynaklara dayanarak saha araştırmaları, raporlar, analiz dosyaları hazırladığı gibi Türkiye'nin muhtelif disiplinlerdeki İran uzmanı ya da araştırmacısı gereksinimini karşılamak adına; dil kursu, staj/burs programı, proje ve lisansüstü tez desteği, atölye, ihtisas semineri gibi eğitim faaliyetleri de yürütmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de İran'a ilişkin bilimsel çalışmalar gerçekleştiren akademisyenlere araştırmalarını paylaşabilecekleri bir platform sunan İRAM, ekonomiden iç politikaya, dış politikadan güvenliğe, şiiilikten toplum ve kültüre değin geniş bir yelpazedeki yayınlarını çevrim içi ve basılı olarak okurlarına sunmaktadır.

İran Araştırmaları Merkezi

İRAN ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Oğuzlar Mah. 1397. Sok. No: 14
Balgat/Çankaya/Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 284 55 02 - 03
Faks: +90 312 284 55 04
e-mail: info@iramcenter.org
www.iramcenter.org

İRAN ARAŞTIRMALARI MERKEZİ İSTANBUL

İstanbul: Üst Zeren Sokak No: 40
Levent/Beşiktaş/İstanbul/Türkiye
Tel: +90 212 264 35 81 | +90 212 268 33 00
Faks: +90 212 264 35 18
e-mail: iramistanbul@iramcenter.org
www.iramcenter.org

"Bu çalışmanın tüm telif hakları İran Araştırmaları Merkezine (İRAM) aittir."